

Д. В. Петринський,
аспірант кафедри менеджменту та адміністрування,
Національний університет "Чернігівська політехніка"
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-6458-3604>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.15.249

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ: ОСОБЛИВОСТІ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІЙНОГО АПАРАТУ

D. Petrynskyi,
Postgraduate student of the Department of Management and Administration,
National University "Chernihiv Polytechnic"

THEORETICAL APPROACHES TO STATE REGULATION OF THE AGRARIAN SECTOR:
PECULIARITIES OF THE CONCEPTUAL AND CATEGORICAL APPARATUS

У статті обґрунтовано актуальність дослідження теоретичних підходів до державного регулювання аграрного сектора в контексті уточнення його понятійно-категорійного апарату. Розкрито сутність поняття "аграрний сектор" та проведено теоретичний аналіз інших пов'язаних з ним аграрних категорій — "сільське господарство" та "агропромисловий комплекс". Проаналізовано стан дослідження феномену "державного регулювання" в науковому дискурсі та розвинуто понятійно-категорійний апарат теорії державного управління завдяки уточненню сутності поняття "державне регулювання аграрного сектора". Встановлено, що державне регулювання в умовах сучасних суспільних викликів і загроз має відігравати роль "арбітра" у відносинах між державою та суб'єктами господарювання і населенням. Відповідно проблема пошуку оптимального поєднання державного регулювання та саморегулювання в умовах становлення ринкових відносин на практиці залишається однією з базових (у т.ч. й для аграрного сектора).

The article substantiates the relevance of researching theoretical approaches to state regulation of the agricultural sector in the context of clarifying its conceptual and categorical apparatus. The essence of the concept of "agrarian sector" was revealed and a theoretical analysis of other related agrarian categories — "agriculture" and "agro-industrial complex" — was carried out. The state of research of the phenomenon of "state regulation" in the scientific discourse was analyzed and the conceptual and categorical apparatus of the theory of state management was developed thanks to the clarification of the essence of the concept of "state regulation of the agrarian sector". It has been established that state regulation in the conditions of modern social challenges and threats should play the role of "arbitrator" in relations between the state and business entities and the population. Accordingly, the problem of finding the optimal combination of state regulation and self-regulation in the conditions of the formation of market relations in practice remains one of the basic ones (including for the agricultural sector). State regulation of the agrarian sector is proposed to be

considered as a derived category from state administration in the context of: the defining function of state administration in the field of the agrarian sector, which is related to other management functions (organization, planning, coordination and control), therefore it is not always possible to distinguish between them; a special type of state influence in the agricultural sector. a positive result from state regulation of the economy of any industry, including agricultural, can always be expected when there is a harmonization of relations between the state, business representatives and investors. It was concluded that when solving the issue of state regulation of the economy according to the "principle of combining interests", it is necessary to take into account the interests of citizens, territorial communities (especially in rural areas) and society as a whole. At the same time, the multifaceted nature of the mechanism of state regulation of the sustainable development of the agricultural sector of the economy is due to the presence of a triad of interdependent consolidated elements — economic policy, the agricultural sector and sustainable development.

Ключові слова: аграрна політика, аграрний сектор, воєнний стан, державне регулювання, державне управління, сільське господарство, сталий розвиток.

Key words: agrarian policy, agrarian sector, martial law, state regulation, state administration, agriculture, sustainable development.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Аграрний сектор завжди був і залишається важливою стратегічною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави, дає значній частині сільського населення робочі місця та приносить до державного бюджету, сприяючи при цьому підвищенню міжнародного значення та авторитету країни на міжнародному ринку. Проте, з початком повномасштабної російської агресії проти України аграрна галузь опинилася в глибокому кризовому стані. Водночас, на думку багатьох експертів, виведення аграрного сектору України із кризового стану та поступове подолання дестабілізуючого впливу наростаючих викликів і загроз в аграрній сфері потребуватиме відповідно ефективного державного втручання, яке дедалі більше набуває регулятивного характеру. З огляду на це, теоретико-практичні аспекти державного регулювання аграрного сектору в Україні набувають особливої значимості. Все це, у свою чергу, актуалізує необхідність уточнення сучасного понятійно-категорійного апарату в цій сфері, що є вихідним моментом та важливим напрямом подальшої наукової рефлексії в контексті визначеності науково-теоретичного мислення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проведені нами дослідження засвідчили, що на сьогоднішню категорія "державне регулювання" залишається однією з базових дефініцій в теорії та практиці державного управління. Студіюванню особливостей державного регулювання, державного управління та публічного управління та адміністрування присвячені праці багатьох відомих зарубіжних науковців, серед яких: К. Аллен, Дж. Бостон, М. Вебер, Е. Ведунг, Д. Веймер, Е. Вайнінг,

Д. Кетлі, Д. Осборн, та інші. Водночас, наразі маємо й досить широкий спектр вітчизняних наукових досліджень із питань державного регулювання загалом (В. Авер'янов, В. Бакуменко, В. Бодров, З. Бурик, Н. Васюк, Г. Дмитренко, Н. Махінчук, О. Оболенський, Н. Обушна, М. Орлів, М. Пасічник, та інші).

Окрім теоретико-методичні аспекти та загалом прикладна проблематика державного регулювання аграрного сектору (у тому числі й в умовах воєнного стану) досить ґрунтовно досліджуються в наукових працях В. Гейця, В. Ковальова, Р. Логоші, Т. Мацибори, М. Негрей, О. Нестерова, Б. Пасхавера, О. Попової, П. Саблука, В. Юрчишина, та інших.

Праці вищезгаданих науковців є важливим внеском у розвиток теорії та практики державного управління. Разом із тим, маємо констатувати відсутність єдиного підходу до формування понятійно-категорійного апарату у сфері державного регулювання аграрного сектору.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

З огляду на зазначене, головна ідея статті — проаналізувати стан дослідження феномену "державне регулювання" в науковому дискурсі загалом та уточнити понятійно-категорійний апарат у сфері державного регулювання аграрного сектору в тому числі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування ефективної національної економічної політики потребує цілісного бачення системи державного регулювання в аграрному секторі. Враховуючи стрімку еволюцію суспільно-політичних процесів на фоні відсутності в науковому дискурсі однастайності щодо визначення сутності та використання понятійно-категорійного апарату у сфері державного управління, його уточнення в рамках тематики такого дослідження

набуває актуальності як вихідний момент та важливий напрям подальшої наукової рефлексії.

З огляду на це, нагадаємо, що в економіці України аграрний сектор навіть в умовах воєнного стану залишається винятково важливою ланкою, що визначає ефективність функціонування господарства країни та її регіонів, рівень добробуту людей і продовольчу безпеку держави. Проте застосування поняття "аграрний сектор" вимагає більш чіткого розуміння його сутності, що сприятиме формуванню загального уявлення про можливість активізації розвитку аграрного сектору, посилення його ролі в розвитку національної економіки та економіки окремих регіонів країни (у т.ч. й у повоєнний період).

Насамперед, відзначимо, що термін "аграрний сектор", на наше переконання, є поняттям ширшим, ніж поняття "сільське господарство", що представляє собою "одну з головних галузей матеріального виробництва об'єднуючи вирощування сільськогосподарських культур і розведення сільськогосподарських тварин із метою одержання продовольства й сировини для промисловості" [1, с. 59]. Адже в Законі України "Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року" відзначено, що до аграрного сектору економіки відносяться сільське й рибне господарство, харчова промисловість і перероблення сільськогосподарських продуктів, а також аграрна наука та освіта, соціальна сфера села, їхнє матеріально-технічне й фінансове забезпечення [2].

У свою чергу, доктор наук з державного управління, проф. І. Сурай до трактування терміну "аграрний сектор" підходить у широкому та вузькому сенсі. У широкому розумінні аграрний сектор економіки охоплює всі підприємства України незалежно від форми власності й організаційно-правової форми, що виробляють сільськогосподарську продукцію та продукти її первинної переробки й пов'язані з ними обслуговуючі підприємства, а також організації (установи), що здійснюють розробку та реалізацію державної аграрної політики. У вузькому розумінні, аграрний сектор прирівнюється науковицею до агропромислового комплексу й розглядається як сектор економіки, що охоплює всі підприємства, які виробляють сільськогосподарську продукцію, здійснюють її первинну переробку та обслуговують зазначені процеси [3, с. 263].

Однак, у даному контексті, нам все-таки є більш близькою позиція В. Курила, який у детальному аналізі аграрних дефініцій висловив необхідність розмежування схожих, проте не абсолютно тотожних понять "агропромисловий комплекс", "сільське господарство" й "аграрний сектор", аргументуючи це тим, що в радянській командно-адміністративній системі народне господарство країни умовно поділялося на "комплекси" (паливно-енергетичний, промисловий, агропромисловий, соціальний, будівельний, транспортний, оборонний тощо), звідки законодавство незалежної України й успадкувало такий поділ [4].

Отже, ми погоджуємося з науковцями, які аграрний сектор економіки України розглядають як сектор економіки держави, що охоплює всі суб'єкти господарської діяльності, незалежно від форми власності та організаційно-правової форми, які виробляють сільськогос-

подарську продукцію й продукти її первинної переробки та пов'язані з ними обслуговуючі підприємства, а також організації, що здійснюють розробку й реалізацію державної аграрної політики [1].

На сьогодні важливим питанням залишається пошук ефективних інноваційних підходів щодо розробки аграрної політики й державного регулювання аграрного сектору в Україні. Так, на думку В. Копитко та О. Копитко "останні політичні та економічні трансформаційні зміни в українському суспільстві призвели до необхідності переоцінки ролі та функцій держави. Саме від вибору найбільш ефективних форм державного регулювання залежить майбутнє країни — спроможність подолання кризи у стислі терміни та створення системи, яка гарантує динамічний та ефективний розвиток сільськогосподарської сфери" [5].

Як показує світовий досвід, необхідність державного регулювання аграрного сектору зумовлена рядом об'єктивних причин [6]:

по-перше, від стану даної галузі значною мірою залежить продовольча безпека кожної держави. Від кількості та якості продуктів харчування залежать здоров'я нації, її трудовий, інтелектуальний потенціал;

по-друге, першочерговим завданням кожної держави є забезпечення добробуту свого народу, що потребує перетворення аграрного сектору в життєздатну і процвітаючу галузь економіки, адже продукти харчування становлять найпершу потребу життєдіяльності;

по-третє, характерним для розвинутих країн є надлишок пропозиції сільськогосподарської продукції над попитом, що вимагає втручання держави в процес ціноутворення з метою забезпечення більш-менш стабільних цін та сприятливого режиму торгівлі.

Щодо етимології терміна "регулювання" (від лат. *regula* — планка, правило) в класичному трактуванні воно означає впорядковування, введення в певні межі шляхом впливу на певний об'єкт, а "регулювати" (лат. *regularis*) — підпорядковувати визначеному порядку, правилу, впорядковувати; встановлювати правильну взаємодію частин механізму [7]. Своєю чергою "регулювати" визначається як:

1) впорядковувати що-небудь, керувати чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі;

2) домагатися нормальної роботи машини, установки, механізму і т. ін., забезпечуючи злагоджену взаємодію складових частин, деталей [7].

На думку Н. Махінчук, регулювання доцільно розглядати як певну діяльність, що спрямовується, в основному, на коригування роботи певної системи (або її елементів) з метою забезпечення досягнення системою (або її елементами) такого стану, який забезпечує її (їх) функціонування відповідно до наперед заданих характеристик [8].

У свою чергу В. Авер'янов констатує, що, маючи спільну сферу застосування, поняття "управління" та "регулювання" передбачають різний за характером вплив на об'єкти управління з метою досягнення певних результатів, тобто реалізації встановлених цілей і завдань управлінського впливу. При цьому регулювання охоплює порівняно з управлінням ширшу сферу організаційної діяльності. "Управління" ж означає цілеспрямований вплив саме на об'єкти управління, з вико-

ристанням методів, що передбачають підпорядкування цих об'єктів управлінському впливу з боку суб'єкта управління. "Регулювання" ж пов'язується з впливом не стільки на об'єкти управління, скільки на навколишнє середовище. Воно передбачає високий ступінь альтернативності поведінки керованих об'єктів [9, с. 28].

На сьогодні у вітчизняному науковому дискурсі відсутній єдиний підхід щодо трактування сутності поняття "державне регулювання".

Наприклад, "Словник термінів і понять з державного управління" тлумачить державне регулювання як економічний метод державного управління, що є системою типових заходів законодавчого, виконавчого і контрольного характеру, які здійснюються конкретними державними органами та недержавними організаціями з метою стабілізації та адаптації сучасної соціально-економічної системи до постійних змін. При цьому об'єктами такого регулювання можуть бути ціни, грошовий обіг, умови конкуренції, господарська структура тощо [10].

При цьому О. Якименко пропонує розглядати державне регулювання через "сукупність інструментів, за допомогою яких держава встановлює вимоги до організацій і громадян. Воно включає закони, формальні і неформальні розпорядження і допоміжні правила, що встановлюються державою, а також недержавними організаціями або організаціями саморегулювання, яким держава делегувала регуляторні повноваження. Це набір здійснюваних державними структурами заходів, направлених на контроль за поведінкою індивідів або груп, які потрапляють під контроль цих структур" [11].

У даному контексті відзначимо, що на перший погляд, державне регулювання дуже схоже на державне управління, так як частина завжди має властивості цілого. Проте такий висновок не повинен повністю нівелювати відмінності між цими поняттями. Адже, як правило, "державне регулювання" порівнюється з втручанням держави в діяльність галузі або з чіткою регламентацією адміністративно-правового впливу на суб'єктів господарської діяльності. При цьому сам термін "державне регулювання" часто трактується як у широкому, так і вузькому значенні.

У широкому трактуванні сутність "державного регулювання" розкривається, як правило, через "загальний вплив держави на усі суспільні процеси та створення сприятливого середовища й умов для розвитку" [12, с. 74].

Аналогічний підхід до розкриття сутності дефініції державного регулювання подано у словнику-довіднику "Державне управління та державна служба": "Державне регулювання — здійснення державою комплексних заходів (організаційних, правових, економічних тощо) у сфері соціальних, економічних, політичних, духовних та інших суспільних процесів з метою їх упорядкування, встановлення загальних правил і норм суспільної поведінки, а також запобігання негативним явищам у суспільстві" [13].

З точки зору вузького трактування державне регулювання розглядається, в основному, як [8]:

— одна з функцій державного управління, спрямована на забезпечення загальних правил поведінки (діяльності) суб'єктів тих чи інших правовідносин";

— форма державного впливу шляхом встановлення та застосування державними органами правил, спря-

мованих на коригування діяльності фізичних та юридичних осіб, що підтримується можливістю застосування правових санкцій при їх порушенні;

— означення окремого засобу впливу на процеси та досягнення результату; сукупність інструментів впливу;

— діяльність владних органів, що зорієнтована на отримання результатів".

При цьому державне регулювання як функція державного управління є діяльністю, спрямованою на коригування роботи організаційної системи (її елементів, взаємозв'язків між ними) з метою досягнення такого стану, який забезпечує функціонування цієї системи (або її елементів) відповідно до встановлених параметрів. Тобто цей вид діяльності слід розглядати як регуляційний процес, метою якого є досягнення відповідного (або оптимального) рівня взаємодії та злагодженості частин [14].

На думку О. Іваницької, зорієнтованість державного регулювання на сучасні ринкові механізми та інструменти передбачає при запровадженні державної політики виділення ключових ринків та інструментів, ключових гравців та державних органів, що стимулюють розвиток систем, а також ключових інститутів, які визначають "гасло" перетворень, норми та правила поведінки економічних суб'єктів. Цього підходу пропонувано дотримуватися під час регулювання регіональних, національних систем та розробки концепції входження держави у міжнародний простір. Особливий акцент має бути поставлений на безпечності фінансових трансакцій, а також на формуванні "м'якої інфраструктури" — розширенні економічних прав людини, підвищенні довіри до фінансових інститутів та інституцій [15, с. 59].

На наше переконання, державне регулювання в умовах сучасних суспільних змін має відігравати роль "арбітра" у відносинах між державою та суб'єктами господарювання і населенням. Відповідно проблема пошуку оптимального поєднання державного регулювання та саморегулювання в умовах становлення ринкових відносин на практиці залишається однією з базових, у тому числі й для аграрного сектору України.

З огляду на викладене, державне регулювання аграрного сектору надалі пропонуємо розглядати як похідну категорію від державного управління в контексті:

1) визначальної функції державного управління у сфері аграрного сектору, що пов'язана із іншими управлінськими функціями (організація, планування, координація і контроль), тому їх не завжди вдається розмежувати;

2) особливого виду впливу держави у сфері аграрного сектору.

Таким чином, державне регулювання аграрного сектору — сукупність цілеспрямованих форм, інструментів /засобів і методів впливу органів державного управління та уповноважених державою суб'єктів для реалізації дієвої державної політики в аграрному секторі з метою забезпечення його сталого розвитку й пристосування до умов, що постійно змінюються.

У свою чергу, Л. Свистун, Ю. Попова та К. Штепенко зазначають, що система державне регулювання аграрного сектору об'єднує низку законодавчих, виконавчих і контролюючих заходів, що здійснюються з метою

забезпечення соціально-економічного зростання галузі [6].

Васильєва Л.М. у своїй монографії "Державне регулювання аграрного сектора України в умовах системної модернізації концептуальні теоретичні положення та напрями подальшого розвитку" зазначає, що державне регулювання аграрного сектора економіки здійснюється у вигляді комплексу заходів в аграрному секторі у вигляді економічного впливу держави на процеси виробництва, переробки, реалізації сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства з метою збереження продовольчої безпеки країни та її регіонів, стабілізації агропромислового виробництва та подолання галузевих диспропорцій [16, с. 55].

Тобто в будь-якому випадку основна роль держави полягає в тому, щоб за допомогою науково обґрунтованих форм, інструментів/засобів і методів впливу створити сприятливе середовище для формування та сталого відтворення ефективних суб'єктів господарювання в аграрному секторі країни.

При цьому важливою виглядає така функція держави як підтримка сталого попиту на продукти харчування та сільськогосподарську сировину для промисловості з урахуванням їх прогресивної структури й потреб залежно від статі, віку, регіону проживання, платоспроможного попиту населення. Держава виконує цю функцію за допомогою формування доходів основних груп населення, підтримуючи необхідний рівень пенсій, допомог, стипендій. Водночас держава сприяє формуванню платоспроможного попиту населення на продовольчі товари через регулювання системи цін на продукти харчування, державні та регіональні замовлення, надання сприяння в експорті. Окрім того, держава виконує ще й функції забезпечення входження суб'єктів аграрного сектору України, як рівноправних продавців і покупців у систему внутрішніх та міжнародних сільськогосподарських ринків [17].

Як зауважують Коновальчук І. та Ковальов В., державне регулювання та підтримка аграрного сектору в умовах воєнного стану ставить найважливішим завданням максимальне збереження сільськогосподарського виробництва та створення умов для забезпечення продовольчої безпеки держави. Державна підтримка аграрного сектору з метою подолання найбільш значущих проблем, в умовах війни та в післявоєнний період сконцентруватись на [18]:

- забезпеченні відновлення темпів і обсягів виробництва та створенні умови для сталого функціонування аграрного сектору;
- підвищенні якості та безпечності сільськогосподарської продукції у відповідності з вимогами європейських стандартів;
- залученні висококваліфікованих працівників в сільське господарство;
- підтримці діяльності фермерських господарств;
- сприяння інноваційності технологічного розвитку аграрного сектору.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Резюмуючи все вищевикладене, відзначимо, що державне управління та державне регулювання

взаємопов'язані і взаємодоповнюють одне одного, оскільки в основі як державного управління, так і державного регулювання знаходиться процес цілеорієнтованого впливу держави. Проте спрямованість цього впливу виявляється по-різному, тому вони віддзеркалюють різні види державно-владної діяльності.

Як доводить прогресивна практика, позитивний результат від державного регулювання економіки будь-якої галузі, у тому числі і аграрної, завжди можна очікувати, коли відбувається гармонізація стосунків між державою, представниками бізнесу і інвесторами. Вирішуючи питання державного регулювання економіки за "принципом сполучення інтересів" потрібно враховувати також інтереси громадян, територіальних громад (особливо в сільській місцевості) і суспільства в цілому. При цьому багатоаспектність механізму державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору економіки відповідно обумовлюється наявністю тріади взаємозалежних укрупнених елементів — економічної політики, аграрного сектору та сталого розвитку.

Враховуючи специфіку функціонування аграрного сектору, вважаємо, що в умовах воєнного стану ефективний механізм державного регулювання повинен бути спрямований на збереження і розвиток земельних, матеріально-технічних, фінансових, трудових та інформаційних ресурсів в аграрному секторі. Наявність цих ресурсів є головною умовою успішної післявоєнної "реінкарнації" вітчизняного аграрного сектору в повоєнний період. Саме це й визначає перспективи наших подальших наукових досліджень.

Література:

1. Цимбалюк І., Риковська Л. Теоретичний аналіз сутності та складників дефініції "аграрна сфера". Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2019. Вип. 4. С. 13—19.
2. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18 жовт. 2005 р. № 2982-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2982-15> (дата звернення: 17.07.2024).
3. Сурай І.Г. Державне управління аграрним сектором економіки України: функціонально-структурний аспект: дис.... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ, 2005. 280 с.
4. Курило В.І. Про зміст та співвідношення деяких аграрних дефініцій. Економіка АПК. 2014. № 2. С. 87—92. 160 с.
5. Копитко В., Копитко О. Підвищення ефективності державного регулювання аграрного сектору АПК у воєнний та післявоєнний період. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-35>
6. Свистун Л. А., Попова Ю. М., Штепенко К. П. Державне регулювання аграрного сектору економіки в контексті забезпечення завдань сталого розвитку. Ефективна економіка. 2020. № 11. — URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8371> (дата звернення: 22.07.2024). URL: 10.32702/2307-2105-2020.11.93

7. Великий тлумачний словник сучасної мови: Регулювати. URL: <https://slovnkyk.me/dict/vts/%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8>

8. Махінчук Н.В. Феномен державного регулювання в науковому дискурсі. Наукові перспективи. 2021. № 2 (8). с. 172—191. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/154/155>.

9. Державне управління в Україні / за ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Знання, 2009. 216 с.

10. Несененко П.П. Механізми державного регулювання аграрної сфери України. Вісник НУВГП. 2022. Вип. 2 (98). С. 178-191.

11. Якименко Ю.В. Еволюція партійної системи України: особливості аналізу та основні етапи. Політологічний вісник: зб. наук. праць. К.: ІНТАС, 2011. Вип. 52. С. 229—237.

12. Бурик З. Теоретико-методологічні засади державного регулювання сталого розвитку України: дис.... доктора держ. упр.; 25.00.02. Київ: НАДУ, 2019. 481 с.

13. Державне управління та державна служба: словник-довідник / [уклад. О.Ю. Оболенський]. Київ: КНЕУ, 2005. 480 с.

14. Енциклопедичний словник з державного управління / [Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.]; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. К.: НАДУ, 2010. 820 с.

15. Іваницька О.М. Державне регулювання розвитку фінансової інфраструктури: монографія. К.: Вид-во НАДУ, 2005. 276 с.

16. Васильєва Л.М. Державне регулювання аграрного сектора України в умовах системної модернізації концептуальні теоретичні положення та напрями подальшого розвитку: монографія. Київ, 2011. 392 с.

17. Петруха С.В. Державне антикризове регулювання аграрного сектору економіки України: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 521 с.

18. Коновальчук І.С., Ковальов В.Г. Особливості державного регулювання та підтримки аграрного сектору економіки України в умовах воєнного стану. Таврійський науковий вісник. 2023. № 5. С. 27—33. URL: <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2023.5.3>.

References:

1. Tsymbaliuk, I. and Rykovs'ka, L. (2019), "Theoretical analysis of the essence and components of the definition of "agrarian sphere"", *Ekonomichnyj chasopys Shkhidnoievropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, vol. 4, pp. 13-19.

2. Verkhovna Rada of Ukraine (2005), The Law of Ukraine "Major Fundamentals of the State Agrarian Policy for the period until 2015", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2982-15> (Accessed 22.07.2024).

3. Suraj, I.H. (2005), "State management of the agricultural sector of the economy of Ukraine: functional and structural aspect", Ph.D. Thesis, Public Administration, Nats. akad. derzh. upr. pry Prezidentovi Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

4. Kurylo, V.I. (2014), "About the content and correlation of some agrarian definitions", *Ekonomika APK*, vol. 2, pp. 87—92.

5. Kopytko, V. and Kopytko, O. (2023), "Increasing the efficiency of state regulation of the agricultural sector in the war and post-war period", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 52. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-35>

6. Svystun, L. Popova, Y. and Shtepenko, K. (2020), "State regulation of the agricultural sector in the context of ensuring sustainable development", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: <http://www.economy-nayka.com.ua/?op=1&z=8371> (Accessed 22.07.2024). DOI:10.32702/2307-2105-2020.11.93

7. slovnkyk.me (2024), "A large explanatory dictionary of the modern language: Regulate", available at: <https://slovnkyk.me/dict/vts/%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8> (Accessed 22.07.2024).

8. Makhinchuk, N.V. (2021), "Phenomenon of state regulation in scientific discourse", *Naukovi perspektyvy*, vol. 2 (8), pp. 172—191, available at: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/download/154/155> (Accessed 22.07.2024).

9. Aver'ianov, V.B. (2009), *Derzhavne upravlinnia v Ukraini* [Public administration in Ukraine], Znannia, Kyiv, Ukraine.

10. Nesenenko, P.P. (2022), "Mechanisms of state regulation of the agrarian sphere of Ukraine", *Visnyk NUVHP*, vol. 2 (98), pp. 178—191.

11. Yakymenko, Yu.V. (2011), "Evolution of the party system of Ukraine: peculiarities of analysis and main stages", *Politolohichnyj visnyk*, vol. 52, pp. 229—237.

12. Buryk, Z. (2019), "Theoretical and methodological principles of state regulation of sustainable development of Ukraine", Doctor Thesis, Public Administration, NADU, Kyiv, Ukraine.

13. Obolens'kyj, O.Yu. (2005), *Derzhavne upravlinnia ta derzhavna sluzhba: slovnkyk-dovidnyk* [Public administration and public service: a reference dictionary], KNEU, Kyiv, Ukraine.

14. Surmin, Yu.P. Bakumenko, V.D. Mykhnenko, A.M. (2010), *Entsyklopedychnyj slovnkyk z derzhavnoho upravlinnia* [Encyclopedic dictionary of public administration], NADU Kyiv, Ukraine.

15. Ivanyts'ka, O.M. (2005), *Derzhavne rehuliuвання розвитку finansovoi infrastruktury* [State regulation of financial infrastructure development], NADU Kyiv, Ukraine.

16. Vasil'ieva, L.M. (2011), *Derzhavne rehuliuвання ahrarnoho sektora Ukrainy v umovakh systemnoi modernizatsii kontseptual'ni teoretychni polozhennia ta napriamy podal'shoho rozvytku* [State regulation of the agricultural sector of Ukraine in conditions of systemic modernization, conceptual theoretical provisions and directions for further development], Kyiv, Ukraine.

17. Petrukha, S.V. (2018), *Derzhavne antykrizove rehuliuвання ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy* [State anti-crisis regulation of the agrarian sector of the economy of Ukraine], Tsentru uchbovii literatury, Kyiv, Ukraine.

18. Konoval'chuk, I.S. and Koval'ov, V.H. (2023), "Preculiatories of state regulation and support of the agricultural sector of the Ukrainian economy under conditions of marital law", *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk*, vol. 5, pp. 27—33. <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2023.5.3>. *Стаття надійшла до редакції 24.07.2024 р.*